

ἀπλῶς μόνον τὸ ἐνδεικτικὸν ἢ τὸ ἀπολυτήριον δίδοται αὐτοῖς· διότι καὶ τοῦτο οὐχὶ μόνον οὐκ ἔστιν ὠφέλιμον, ἀλλὰ καὶ βλαβερὸν εἰς τὸν ἠθικὸν χαρακτῆρα τῶν παιδῶν, ὑπὲρ οὗ μάλιστα πάντων δεόν ἵνα φροντίζωμεν.

Ἄλλ' ὅπως δῆποτε καὶ οὕτω, ὡς σύνθετες, γινομένων τῶν ἐξετάσεων θεωροῦνται αὐταὶ ὅτι ὠφέλιμοι εἰσὶ πρὸς τὴν πρόοδον τῶν διδασκομένων τὸ μὲν διότι διὰ τῆς ἐπαναλήψεως τῶν διδαχθέντων γονιμωτέρα γίγνεται ἢ τούτων ἐκμάθεια, τὸ δὲ διότι ὡς κέντρον φιλοτιμίας καὶ ἐλατήριον φόβου χρησιμεύουσιν αὐταὶ· καὶ τοὺς μὲν φιλοπόνους καὶ φιλομαθεῖς φιλοπονωτέρους καὶ φιλομαθεστέρους καθισῶσι τοὺς δὲ ἀμελεῖς καὶ νωθροὺς εἰς κίνησιν ἄγουσι καὶ πρὸς φιλοτιμίαν τινα παροτρύνουσι καὶ ὅλως σωτήριον μέσον ἐπιδόσεως καὶ προκοπῆς γίγνονται. Καὶ ὑπὸ μὲν τὴν πρώτην ἔποψιν ἔχει καλῶς, ἐὰν μάλιστα κατὰ μείζονα αὐτενέργειαν ἐργάζωνται οἱ μαθηταὶ καὶ αἱ μαθήτριά καὶ οὐχὶ καθ' ἀπλῆν μόνον τῶν ἐν τῇ μνήμῃ τετυπωμένων ἀναπαραστάσεων, ὀλίγον ἐξ ἑαυτῶν πρὸς πλείονα κατὰλήψιν τῶν ἀπομνημονευομένων ἐνεργοῦντες.

Ἄλλ' ὑπὸ τὴν β'. ιδιότητα οὐχὶ καλῶς κρίνομεν· οὔτε τὸν φόβον ἐπὶ τοῖς μὴ φοβεροῖς δίκαιόν ἐστι καὶ ὀρθὸν καὶ πρὸς τὰς παιδαγωγικὰς ἀρχὰς συνᾶδον, ἵνα εἰς τὴν ἀπαλὴν καρδίαν τῶν παιδῶν εἰσβιβάζωμεν, οὔτε δὲ τοὺς σπινθῆρας ἐσφαλμένως ἐννοουμένης φιλοτιμίας, μᾶλλον δὲ φιλοδοξίας καὶ φιλεπιδειξέως ἐν τῇ τρυφερᾷ αὐτῶν φύσει νὰ ὑπεκκίωμεν ἀκαίρως, καὶ πρὶν ἔτι ὁ λόγος ἐν αὐτοῖς τὴν φαινήν αὐτοῦ μάλιστα ἐπὶ τοῦ θυμικοῦ καὶ τοῦ ὀρεκτικοῦ τῆς ψυχῆς μέρους μετὰ τῆς δεούσης ἐξουσίας ἐπιβάλη.

Ἡ σπουδὴ πρὸς τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ καθήκοντος ἔστω ἡμῖν πάντοτε τὸ μόνον εὐγενὲς καὶ ἀρμόζον ἐλατήριον πρὸς τὴν ἐπιδιωκομένην ἐν τῇ ἐκπαιδεύσει πρόοδον καὶ προαγωγὴν.

Ἐὰν ὁ προορισμὸς τοῦ ἀνθρώπου τοῦ λογικοῦ καὶ ἐλευθέρου εἴη ἢ διὰ τῆς παιδείας καὶ ἀρετῆς μόρφωσις τοῦ πνεύματος αὐτοῦ καὶ διακόσμησις τῆς καρδίας, ἢ τελειοποίησις αὐτοῦ ἐν γένει, ὅπερ καὶ οὕτως ἐστὶν ἀληθῶς, πολλῶ μᾶλλον ἀρμό-